

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд

за присъждане на ОНС „Доктор” по научната специалност Български език, професионално направление 2.1. Филология, област на висше образование 2.

Хуманитарни науки на Елеонора Георгиева Тропанкова – докторант в редовна форма на обучение към Катедрата по български език при Филологическия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“

Тема на доктората: **„Фразеологизми с опорни думи за ‘домашни животни’“**, научен ръководител проф. Антони Стоилов

Автор на становището (член на НЖ): доц. д-р Лиляна Василева Василева, Институт за български език „Професор Любомир Андрейчин“ при БАН

Елеонора Георгиева Тропанкова е родена на 19 октомври 1987 в град Гоце Делчев. Висшето си образование завършва в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – бакалавър, специалност *българска филология* (2010 г.) и магистър, специалност *журналистика* (2011 г.). От 2008 г. работи като редактор в БНР – Радио Благоевград. Докторантката има 3 публикации по темата на дисертацията, спазени са количествените показатели на минималните национални изисквания.

Дисертационният труд (273 с.) се състои от увод, една глава, в която са разгледани съответно външната форма и семантиката на фразеологизмите, които се анализират в разработката (Структурно-семантичен анализ на фразеологизмите), изводи, приложение и библиография.

В Увода (4 стр.) Ел. Тропанкова представя обекта на изследване – фразеологизми с опорни думи, назоваващи домашни животни и поставя целта на изследването: да бъдат анализирани фразеологичните единици по форма, структура и семантика. За осъществяването на тази цел авторката си поставя и конкретни задачи: определяне на корпуса от фразеологични единици, определяне на продуктивността на опорните думи, очертаване на структурните

модели, анализиране на семантиката на фразеологизмите. Тропанкова посочва източниците, от които е ексцерпиран материалът. Към тях могат да се добавят още и *Речник на активната фразеология в българския и полския език* (Диана Благоева, Светла Коева, Войцех Сосновски, Мачей Яскот), *Фразеологичен речник на българския език за ученици* (Върбан Въртов), *Български синонимен и антонимен речник с фразеологизми* (Ани Нанова), частта за фразеология на платформата *neolex* (ibl.bas.bg/neolex/), както и *Речник на българския език* (<https://ibl.bas.bg/rbe/>).

Докторантката посочва накратко, че във *Фразеологичния речник на българския език* Т. 1 – 2 се разглеждат теоретични постановки, а след това след изречението „Публикации върху отделни особености на фразеологизмите в българския език обнародват и автори като...“ следва доста голям списък с библиография.

Знаем, че докторатът представя научния принос на автора, демонстрира неговите изследователски умения и познания по темата. В този смисъл на мен ми липсва разработка (отделна глава или част от увода) на теоретичните проблеми, които поставя фразеологията, както и преглед на основните трудове на учените по темата до този момент.

Основен проблем във фразеологията е нейният обхват. Докторантката не взема отношение по този въпрос. Важно е тя да посочи каква методология приема в дисертацията – съществен момент е определянето на устойчивите словосъчетания и кои от тях се отнасят към фразеологизмите. Мненията на лексиколозите са различни, затова е редно да бъде направен преглед на изследванията по въпроса (да се посочат например класификациите на К. Ничева, В. Кювлиева, В. Въртов, М. Божилова и др.). Задължително трябва да се представят теоретичните обосновки от уводите на речниците, от които е ексцерпиран материалът.

В доктората трябва да бъдат разгледани значими (в теоретично и практическо отношение) разработки до момента и, естествено, да се уточни отношението на докторантката към тях. Ще изброя само няколко заглавия: К. Ничева *Българска фразеология*; В. Кювлиева *Устойчивите сравнения в българския език. С приложение – речник на устойчивите сравнения*; Ю. Балтова *Проблеми на българската лексикология, фразеология и лексикология* и др. Дисертации като: М. Кузмова *Устойчиви сравнения за физическа характеристика на човека в чешкия и българския език*; М. Тодорова *Типология*

и свойства на устойчиви словосъчетания в българския език. Глаголни фразеологизми; статии като: С. Колковска *Особености на психосоматичните фразеологизми в българския език*; В. Зидарова *Класификация и вариантност на устойчивите словосъчетания в българския език*; много важната статия на Ст. Калдиева-Захариева *За основните термини във фразеологичната наука* и мн. други. Задължително трябва да се проследят изследванията, в които се разглеждат фразеологизми с анималистични компоненти, както и дисертациите, разглеждащи в съпоставителен план български фразеологични единици с такива от неродствени езици (напр. гръцки, английски), както и с родствени – сръбски.

Друг теоретичен въпрос, по който докторантката трябва да вземе отношение, е за вариантността и синонимията при фразеологичните единици с компонент, назоваващ домашно животно. Според едни автори замяната на един лексикален елемент с друг, без това да променя значението на фразеологичната единица, е лексикална вариантност. Примери за нея има достатъчно в доктората, напр. **Правя от бълхата бивол** *Диал.* ‘силно преувеличавам нещо, без да е необходимо, без нужда’ и **Правя от мухата бивол** *Диал.* ‘силно преувеличавам нещо, без да е необходимо, без нужда’; **Вол отиде, бивол се върна** и **Вол отиде, крава се върна** – *Диал. Пренебр.* ‘за човек, който никак не се е променил, който е останал същият глупак’; **Вятър ме вее на бяла кобила, Вятър ме вее на сива кобила, Вятър ме вее на сляпа кобила, Вятър ме носи на бяла кобила** – *Ирон.* ‘занимавам се с празни работи; несериозен, лекомислен съм, завеян съм’ и др. При всички подобни случаи Тропанкова говори както за синонимия, така и за фразеологична вариантност, което не е точно (за това вж. по-подробно Фразеологичен речник на българския език, т. 1 – 2 и др.). Лично аз смятам, че в тези случаи става въпрос за конкуренция на лексикалните елементи в състава на фразеологизмите и те трябва да се определят като синоними.

Основната глава на доктората е *Структурно-семантичен анализ на фразеологизмите*. От тук трябва да отпаднат фразеологизмите с опорна дума **бълха, плъх, мишка и муха**, тъй като те не са названия на домашни животни. Умалителни облици са отделни лексеми (но **пате, коте** и **конче** не са умалителни образувания, а са названия за малки същности). Ако Тропанкова има желание, може да ги разгледа в отделна част, посветена на тях. Не могат да останат в главата описанията с названия **Юне, Мачка, Шиле и Жребец** –

юне, мачка и шиле са диалектни формации (те могат да присъстват в доктората само ако в увода се уговори, че се анализират като опорни и диалектни названия), а при **Жребец** има един фразеологизъм с опорна лексема *жребе* и един с *жребче*. Любопитно е да се отбележи, че в *Речника на българския език* при лексемата *мачка* са посочени 26 фразеологизма, а Тропанкова анализира 21. Затова още веднъж ще препоръчам и този лексикографски труд да бъде използван за ексцерпиране на материал. Всичко това ще рефлектира върху целия докторат като значително ще се промени представянето и разпределянето на материала във всяка една глава, ще се променят и изводите в разработката.

В тази основна глава на доктората всички отделни подглави се подчиняват на единна рамка, последователно се представят фразеологизмите със структура на изречения, тези с характер на словосъчетания, моносемантичните и полисемантичните единици, посочват се компонентни конфигурации (в схеми са представени като части на речта съставлящите компоненти на фразеологизмите), посочват се статистически данни за анализиранияте фразеологични единици, говори се за продуктивни и непродуктивни конфигурации. В езикознанието терминът *продуктивност* се свързва с възможността за образуване на нови думи на базата на съществуващите словообразователни средства. Редно е Тропанкова да обоснове употребата на този термин в дисертацията, може би тя има предвид количествените данни за фразеологизмите с определена опорна дума. Ако докторантката посочи от кой източник са ексцерпирани фразеологизмите (напр. Фразеологичен речник на българския език 1974 – 1975 да бъде със съкращение ФРБЕ 1974; Нов фразеологичен речник на българския език – НФРБЕ 1993; Фразеологичен речник на българския език – ФРБЕ 2014 и т.н.), тогава ще се открият новите фразеологични единици, може да се достигне до значими изводи за оформянето на нови конструкции в езика ни. Това би бил приносен момент в доктората (аз не приемам за приносен момент анализирането на материала за дисертацията, както е посочено в Автореферата).

В третата глава на доктората (Изводи) Тропанкова представя резултатите от анализа на фразеологизмите. Тук имам няколко препоръки. Изброените синонимни редове трябва да се огледат много внимателно, защото едновременно в тях са представени фразеологизми, означаващи както качества

на човека, така и действия. Има доста случаи на посочени фразеологични единици с по две значения – трябва да се отбележи с кое от тях те участват в оформянето на синонимен ред; редно е да се отчетат стилистичните нюанси на много от единиците, като значителна част от тях ще отпаднат от редовете.

Докторантката е посочила всички случаи, при които в образуването на фразеологизмите участват две или три опорни думи от тематичната група *домашни животни*. Тъй като тя не е обяснила термина *опорна дума* предполагам, че става дума за следното значение *Който се отнася до опора или служи за опора, който придава устойчивост на нещо* (РБЕ). Ако разгледаме фразеологизма **Вятър ме вее на бяла кобила** според Тропанкова опорната дума е *кобила*. Но Биляна Георгиева определя като опорни думи *вятър* и *вее* (вж. разработките *Семантични особености на фразеологизмите в български и английски, образувани с опорните думи вятър / breeze, wind*, както и *Структурно-семантична характеристика на фразеологизмите с опорна дума вее*). С други думи опорната дума се определя от интереса на изследователя, т.е. субективно. Затова ми се струва, че заглавието на доктората трябва да бъде променено, предлагам например следното заглавие *Фразеологизми с компонент съществително име, назоваващо домашно животно в български език*. Ако Тропанкова иска да запази в работата и прилагателните, образувани от съответните съществителни имена, то докторатът може да се наименува и така *Фразеологизми с компонент, свързан с тематичната група 'домашни животни' в български език* (като прилагателните имена се анализират в отделна подглава на дисертацията).

Знаем, че фразеологизмите осъществяват вторична номинация, че фразеологичната единица е различна от другите названия, че се създава не да назове, а да изрази отношение, да предизвика асоциации, експресия, оценъчност. Тяхното единно значение е постигнато чрез посредничеството на образ, извлечен косвено от съвкупността на преките значения на лексикални единици, формиращи фразеологичните единици. Затова статистическите данни в доктората (свързани с маркери като *Груб.* – грубиянско, *Диал.* – диалектно, *Жарг.* – жаргонно, *Ирон.* – иронично, *Неодобр.* – неодобрително, *Оскърб.* – оскърбително, *Подигр.* – подигравателно, *Пренебр.* – пренебрежително, *Шег.* – шеговито) изглеждат изброени самоцелно. Докторантката би трябвало да направи анализ на фразеологичните единици като ги разпредели в отделни групи според тази оценка, която те представят –

фразеологизми с неутрална конотация, с одобрително отношение, с негативна оценка. Анализираният материал може да се разпредели напр. така: Фразеологизми, назоваващи характер, темперамент, настроение и др. на човека; Фразеологизми, назоваващи физически действия и състояния и др. По този начин ще се покаже как фразеологичните единици отразяват културата, обичаите, традициите на носителите на българския език.

В Приложението за трети път са изредени анализиранияте фразеологизми (на места не е спазен пълният азбучен ред), затова ползата от него е съмнителна. Докторатът трябва основно да се прегледа стилистично за технически грешки, за съгласуването и особено за множеството повторения в текста.

Авторефератът представя доктората сравнително пълно, но това е научен текст, в който изложението в 1 л. ед. ч. за мене е новост и ,според мен, е неприемливо. Приносните моменти трябва да бъдат формулирани по-различно, както по-горе посочих анализирането на материал не може да е приносен момент.

В заключение считам, че докторатът трябва да бъде сериозно допълнен и коригиран и не предлагам на уважаемото научно жури да присъди ОНС „Доктор” по научната специалност Български език, професионално направление 2.1. Филология, област на висше образование 2. Хуманитарни науки на докторантката Елеонора Тропанкова.

5.09.2025 г.

Подпис:

REVIEW

of the dissertation

for the award of the Educational and Scientific Degree Doctor in the scientific field Bulgarian Language, professional area 2.1. Philology, field of higher education 2. Humanities, submitted by Eleonora Georgieva Tropankova – full-time PhD student at the Department of Bulgarian Language, Faculty of Philology, South-West University “Neofit Rilski”

Doctoral dissertation topic: “*Phraseological Units with Key Words Denoting ‘Domestic Animals’*”, supervised by Prof. Antoni Stoilov.

Reviewer (jury member): Assoc. Prof. Dr. Lilyana Vasileva Vasileva, Institute for the Bulgarian Language “Prof. Lyubomir Andreychin” at the Bulgarian Academy of Sciences

Eleonora Georgieva Tropankova was born on October 19, 1987, in the town of Gotse Delchev. She completed her higher education at SWU “Neofit Rilski” – Bachelor in Bulgarian Philology (2010) and Master in Journalism (2011). Since 2008 she has been working as an editor at BNR – Radio Blagoevgrad. The doctoral candidate has three publications on the topic of her dissertation, and she meets the quantitative indicators of the minimum national requirements.

The dissertation (273 pages) consists of an introduction, one main chapter (devoted to the external form and semantics of the phraseological units analyzed – *Structural and Semantic Analysis of Phraseological Units*), conclusions, an appendix, and bibliography.

In the 4-page introduction, Tropankova presents the object of study – phraseological units with key words denoting domestic animals – and defines the aim: to analyze them in terms of form, structure, and semantics. To achieve this aim, she sets the following tasks: establishing the corpus of phraseological units, determining the productivity of the key words, outlining the structural models, and analyzing the semantics. She lists the sources from which the material was excerpted. Additional important sources should be added, such as: *Dictionary of Active Phraseology in Bulgarian and Polish* (Blagoeva, Koeva, Sosnowski, Jaskot), V.

Vutov's *Phraseological Dictionary of Bulgarian for Students*, A. Nanova's *Bulgarian Synonym and Antonym Dictionary with Phraseologisms*, the phraseology section of the *neolex* platform (ibl.bas.bg/neolex/), as well as the *Dictionary of the Bulgarian Language* (<https://ibl.bas.bg/rbe/>).

The dissertation briefly mentions that the *Phraseological Dictionary of the Bulgarian Language*, Vols. 1–2, discusses theoretical principles, and then, following the sentence “Publications on particular aspects of phraseological units in Bulgarian have been produced by authors such as...”, a long bibliography follows.

A dissertation should present the author's scholarly contribution, demonstrating research skills and knowledge of the topic. In this sense, I find missing a dedicated section (either a separate chapter or part of the introduction) that outlines the theoretical problems of phraseology and provides a review of the major works by scholars in the field.

A key issue in phraseology is its scope. The doctoral candidate does not take a position on this. It is essential that she specify the methodology adopted – in particular, the criteria for defining fixed word combinations and which of them qualify as phraseological units. Scholars differ on this matter; therefore, a review of the relevant studies (e.g. the classifications of K. Nicheva, V. Kyuvlieva, V. Vutov, M. Bozhilova, etc.) is necessary. Equally important is to present the theoretical introductions of the dictionaries from which the material was excerpted.

The dissertation should also examine significant prior research (theoretical and practical) and clarify the candidate's position towards it. To name just a few: K. Nicheva's *Bulgarian Phraseology*; V. Kyuvlieva's *Fixed Comparisons in Bulgarian* (with a dictionary of fixed comparisons); Y. Baltova's *Problems of Bulgarian Lexicology and Phraseology*, and others. Dissertations such as: M. Kuzmova's *Fixed Comparisons of Physical Characteristics of Humans in Czech and Bulgarian*; M. Todorova's *Typology and Properties of Fixed Word Combinations in Bulgarian. Verbal Phraseologisms*; articles like S. Kolkovska's *Specifics of Psychosomatic Phraseologisms in Bulgarian*; V. Zidarova's *Classification and Variability of Fixed Word Combinations in Bulgarian*; the important article by St. Kaldieva-Zaharieva *On the Basic Terms in Phraseological Studies*, among many others. It is also essential to trace works that examine phraseological units with animalistic

components, as well as dissertations comparing Bulgarian phraseology with that of unrelated languages (e.g. Greek, English) and related ones (e.g. Serbian).

Another theoretical issue on which the candidate must take a position is that of variability and synonymy among phraseological units with a domestic-animal component. Some authors define the replacement of one lexical element with another (without changing meaning) as lexical variability. There are many such examples in the dissertation (e.g. *Pravya ot bŭlkhata bivol* vs. *Pravya ot muchata bivol* “to exaggerate”; *Vol otide, bivol se vŭrna* vs. *Vol otide, krava se vŭrna* “a person who hasn’t changed at all”; *Vyatŭr me veee na byala/siva/slyapa kobila* “to waste time, to be frivolous”), etc. In such cases, Tropankova refers to both synonymy and phraseological variability, which is not precise (see in detail the *Phraseological Dictionary of the Bulgarian Language*, Vols. 1–2). In my view, these cases represent competition among lexical elements and should be defined as synonymy.

The main chapter, *Structural and Semantic Analysis of Phraseological Units*, should exclude phraseologisms with the key words *bŭlkha* (flea), *plŭkh* (rat), *mishka* (mouse), and *mukha* (fly), as they do not domestic animals. Since diminutives are separate lexemes (though *pate* ‘duckling’, *kote* ‘kitten’, *konche* ‘foal’ are names for small entities, not diminutives). If desired, these could be treated in a separate section. Similarly, units with *yune* (heifer), *machka* (cat), *shile* (lamb) and *zhrebets* (stallion) should not remain, as the first three are dialectal forms and *zhrebets* (there is one phraseological unit the base lexeme *zhrebe* ‘foal’ and one with *zhrebche* ‘young stallion’). For instance, the *Dictionary of the Bulgarian Language* lists 26 phraseologisms with *machka*, while Tropankova analyzes 21. This again shows that this lexicographic source should be systematically used. These corrections would substantially affect the structure, distribution, and conclusions of the dissertation.

In this main chapter, the subchapters follow a consistent framework: phraseological units structured as sentences, those as word combinations, monosemantic and polysemantic units, component configurations (presented in schemes), statistical data, and observations on productive/non-productive configurations. However, the use of the term *productivity* should be justified, since in linguistics it refers to the ability to form new words. Tropankova seems to use it merely for frequency data. More importantly, if the candidate indicates precisely from which source each phraseologism is excerpted (e.g. *Phraseological Dictionary*

of the Bulgarian Language, 1974–75 – abbrev. PDBL 1974; *New Phraseological Dictionary of the Bulgarian Language*, 1993 – NPDBL 1993; *Phraseological Dictionary of the Bulgarian Language*, 2014 – PDBL 2014), this would highlight new units and allow significant conclusions about the development of new constructions. This would be a genuine contribution (unlike simply analyzing material, as claimed in the Abstract).

In Chapter 3 (Conclusions), the candidate presents her results. Several recommendations: synonymic sets must be checked carefully, since they currently mix phraseologisms denoting qualities with those denoting actions. Many units are given with two meanings, but it is unclear which meaning participates in the synonymic set. Stylistic nuances should be considered, which would lead to many exclusions.

The doctoral student has indicated all cases in which the formation of phraseological units involves two or three key words from the thematic group of domestic animals. Since she has not explained the term key word, I assume it refers to the following meaning: something that relates to support or serves as support, something that gives stability to something (RBE). For example, in *Vyatŭr me vee na byala kobila*, Tropankova treats *kobila* as key, whereas Bilianna Georgieva treats *vyatŭr* and *vee* as key words (see the studies *Semantic Features of Phraseological Units in Bulgarian and English Formed with the Base Words vyatŭr / breeze, wind*, as well as *Structural and Semantic Characteristics of Phraseological Units with the Base Word vee 'to blow'*). Thus, the choice of key word is subjective. For this reason, I suggest the dissertation title be revised, e.g. *Phraseological Units with a Noun Component Denoting a Domestic Animal in Bulgarian*. If adjectives derived from these nouns are also kept, then: *Phraseological Units with a Component from the Semantic Field 'Domestic Animals' in Bulgarian*.

Phraseologisms, as secondary nominations, differ from ordinary words: they are created not only to denote but also to convey attitude, evoke associations, expressiveness, and evaluation. Their unified meaning emerges through imagery. Therefore, the statistical data on stylistic markers (e.g. rude, dialectal, slang, ironic, disapproving, offensive, mocking, pejorative, humorous) are presented somewhat mechanically. A more meaningful approach would be to group phraseologisms according to evaluative charge: neutral, positive, negative. The material could then

be organized into semantic groups such as: phraseologisms denoting character, temperament, or mood; phraseologisms denoting physical actions and states, etc. This would better demonstrate how they reflect Bulgarian culture, customs, and traditions.

The Appendix repeats the analyzed phraseologisms for a third time (with some alphabetical inconsistencies), so its usefulness is questionable. Overall, the dissertation requires thorough stylistic revision for technical errors, agreement, and especially the many repetitions.

The abstract presents the dissertation in a relatively comprehensive manner, but this is a scholarly text, and the use of first-person singular in the exposition is, to me, unusual and, in my opinion, unacceptable. The contributions should be formulated differently; as I pointed out above, the analysis of the material cannot be regarded as a contribution in itself.”

Conclusion: The dissertation must be substantially revised and supplemented. In its present form, I do not recommend awarding the degree of Doctor in the scientific field Bulgarian Language, professional area 2.1. Philology, field of higher education 2. Humanities, to the doctoral candidate Eleonora Tropankova.

In conclusion, I believe that the dissertation requires substantial additions and revisions, and I do not recommend that the esteemed academic jury confer the educational and scientific degree ‘Doctor’ in the field of Bulgarian Language, professional area 2.1 Philology, in the higher education domain of Humanities, upon the doctoral candidate Eleonora Tropankova.

September 5, 2025

Signature: